

Oponentský posudek bakalářské práce Daniely Kožurikové „Konkurence slovtvorných sufixů při přechylování názvů profesí“

Bakalářská práce Daniely Kožurikové se zaměřuje na problematiku, která je v současnosti nepochybně důležitá a aktuální, neboť právě přechylování, resp. užívání pojmenování žen v relaci k pojmenováním mužů, se stalo předmětem četných diskusí, jež svým dosahem překračují sféru lingvistiky.

Práce se skládá z části teoretické, která s opřením o odbornou literaturu shrnuje základní poznatky a koncepce týkající se přechylování, a z části materiálové, jež využívá slovníkové příručky a především doklady z Českého národního korpusu.

Teoretická část (s. 9–20) podává především vymezení pojmu přechylování (moce) a probírá jednotlivé přechylovací sufixy. Z výkladu je patrné, že autorka se dobře seznámila s dosavadními českými zpracováními dané problematiky (zejména se standardními díly o tvoření slov), současně ale uváděné formulace vyvolávají určité otázky a připomínky:

Zdá se, že pojetí moce poněkud kolísá mezi širším pojetím (derivační tvoření názvu osoby druhého pohlaví) a pojetím, které do popředí staví pouze pojmenovávání žen (s. 9 aj.).

Autorka mj. probírá tzv. generické maskulinum (s. 11–12), kupodivu ale nekomentuje radikální návrhy Jany Valdové (dokonce její články vůbec nezmiňuje).

Co se rozumí pod formulací „Některá substantiva ženského rodu jsou při tomto přechylování motivována“ (s. 9)?

Uvádí se, že k femininu *baletka* neexistuje mužský protějšek a že naopak nemáme ženský protějšek pro (řidší, kolokviální) maskulinum *letušák* (s. 12). Jak tomu pak ale je s běžným výrazem *letuška* a se slovem *baleťák*, analogickým k *letušákovi*?

Je doloženo, že výraz *sirota* disponuje i paradigmatickým mužského rodu (s. 15)?

Jaké místo mají ve výkladu o přechylovacím sufixu *-ka* poznámky o slovech jako *školnice*, *poslankyně* (s. 16–17)?

V hlavní, materiálové části práce (s. 21–45) autorka zkoumá výskyt přechýlených pojmenování ve slovnících neologismů a v korpusech češtiny. Podané výklady ovšem příliš nevyovídají o konkurenci slovtvorných sufixů při přechylování (jak naznačuje název práce), nýbrž spíše o tom, ke kterým maskulinům jsou vytvářeny přechýlené protějšky a jaká je jejich frekvence. Výsledky jsou ale zajímavé, cenné a někdy dost překvapivé (nulový či velmi omezený výskyt některých feminin v korpusech). Na druhé straně poněkud problematické je uplatnění aspektu novosti pojmenování. Ukazuje se, že slovníky *Nová slova v češtině* obsahují i pojmenování evidentně stará, která pod vlivem sociálních a politických

změn znovu pronikla do širšího užívání (*živnostnice*), na druhé straně korpus SYN2000 zahrnuje i doklady ze starších textů (např. z beletrie napsané v 60. letech minulého století, citované přitom z novějších vydání); uváděné počty výskytů tak ne vždy zcela odpovídají současnému stavu jazyka (s. 29–30).

Jazyková a technická stránka práce odpovídá požadavkům a nevyskytují se zde výraznější nedostatky. (Na okraj je možno upozornit na kuriózní lapsus: „Hovoří-li žena o osobě v 1. osobě“ – místo „o sobě“; s. 12.)

Bakalářská práce Daniely Kožurikové se zabývá důležitou a aktuální problematikou, zahrnuje relativně rozsáhlý jazykový materiál a je založena na pečlivém vyhledávání v jazykových korpusech. Některé pasáže práce sice vyvolávají otázky a připomínky, celkově ovšem nepochybně odpovídá požadavkům, které jsou na bakalářské práce kladeny.

Doporučuji ji proto k obhajobě.

Navrhované hodnocení: velmi dobře

V Praze dne 31. ledna 2012

Prof. PhDr. Petr Mareš, CSc.,
ÚČJTK FF UK v Praze